

KIRIBATI: Verdens værste land?

Hvorfor får grisene på Tarawa hele tiden nye bure? Kan en hund havne i en flypropel? Og hvorfor har vi overhovedet slæbt to småbørn med til et overbefolket helvedeshul ude midt i Stillehavet?

TEKST & FOTOS:
Jakob Øster

“Der er ingen smil, som dem du ser i Kiribati. Hvert smil synes at sige: ‘Hvor heldigt at vi deler dette øjeblik.’”

1.000 fod oppe hang vi og gloede ned på Kiribatis Gilbert-øer, mens Charlotte reciterede blomstrende citater fra vores antikvariske guidebog. Charlotte og jeg havde i 2012 revet tre måneder ud af kalenderen og var rejst Jordan rundt med vores to små børn på to og fem år. Efter måneders planlægning og utallige forviklinger havde vi sikret os et *air pass* med Air Pacific med op til seks stop i Stillehavet. Tarawa på Kiribati – navnet udtales KiriBAS – var det første. Forventningsfulde nød vi den særprægede udsigt fra det store Boeingfly.

De så underlige ud, øerne under os. Delvist ringformede atoller, hver især formet som smalle vaniljekranse med turkisgrønt vand i midten og dyblåt vand udenom. Atoller, forklarede Moon-guiden, er koraløer, der har omkranset en gammel vulkan. Vulkanen har

trukket sig ned i havet og har efterladt en cirkel af land med lavvandet lagune i midten.

Langt væk fra alting

Vi havde, siden vi lagde ud på Fiji, tilbagelagt over 2.000 km, da vi lagde an til landing på Tarawa, Kiribatis halvmåneformede hovedatol. Taget i betragtning af at der var over 1.000 km til nærmeste landingsbane, der var stor nok til at håndtere et jetfly, håbede jeg, at piloten havde styr på landingen. Det havde han naturligvis, og med udsigt til vand og palmer på begge sider landede han let det store Boeingfly på den ultrasmalle ø. Amelia Earhart, den første kvinde der havde fløjet solo over Stillehavet, var, for 80 år siden, mindre heldig. Så vidt man ved, løb hun tør for benzin et sted over Kiribatis enorme farvand uden at kunne finde den lille ø, hun skulle lande på. Vraget fra hendes lille Lockheed er aldrig fundet.

Bonriki International Airport bestod af et par træskure forbundet med et halvtag af blik. Under halvtaget stod nogle betonbænke uden ryglæn, der skulle gøre det ud for en udendørs ankomsthall. Foran ankomsthallen masede mørke, krølhårede unger snuderne flade mod trådhegnet og kastede frække blikke mod os rejsende, der skridtede over mod immigrationen. Nysgerrige og spændte, som var ankomsten et af ugens højdepunkter.

Bagageudleveringen foregik ved, at en mand smed kufferter igennem et hul i væggen og ind på gulvet i et af blikskurene. Horder af passagerer knoklede frem og tilbage for at få deres bagage væk fra den trange hal, mens Charlotte og jeg bekymrede forsøgte at holde styr på, at ingen af vores to små børn, der synes det var sjovt at prøve at finde vores bagage, blev trampet ned.

Med Nterea til Bairiki

Lufthavnen er placeret midt i Tarawa-halvmånen, og derfra leder en perlerække af broer og koraløer 25 km sydpå til hovedøen Bairiki, hvor vi skulle bo. De 25 km tilbagelagde vi i en gammel Toyota Camry med buttede Nterea fra vores motel i Bairiki bag rattet. Gennem bilens ruder beskuede vi det surrealistiske turkisgrønne vand, der ofte kunne ses på begge sider, som vi traverserede

Fra luften over Kiribatis Gilbert-øer betragtes de ringformede atoller. Hovedatollen hedder Tarawa.

de smalle øer. "Hold kæft hvor er her beskidt," sagde Charlotte pludselig. Og det havde hun ret i. Mellem slanke palmer på hvide sandstrande lå bilvrag og bunker af plastik. Ude i havet havde forladte rustne kuttere endt deres dage.

Til trods for at køreturen tog urimelig lang tid, var humøret i vognen højt. Vores familie på fire havde kapret hele bagsædet, mens en jovial meteorolog fra Salomonøerne, der skulle til klimamøde, lod sin enorme krop flyde ud over forsædet i passagersiden. Jeg spurgte Nterea om, hvordan der var på Nordtarawa. Nordtarawa – øerne nord for lufthavnen – er ikke forbundet med hverken vej eller bro, og vi pønsede på at sejle derop med ungerne. Taget i betragtning af at en sådan sejl tur var den eneste ikke-flybaserede udflugt til en anden ø inden for en radius af omkring 2.000 km, tænkte vi, at vi hellere måtte tage derop. Men Nterea var ikke til megen hjælp. "Actually, Sir," sagde hun, "har jeg aldrig været på Nordtarawa, selv om jeg har boet her hele mit liv."

Marys Motel

Hovedøen Bairiki husede præsidentens bolig og nogle barakker, der udgjorde det for landets ministerier. Byen var lige så forurenede som resten af landet. Der slog en dunst ind fra havet, og affaldet hobede sig op overalt. "Et godt hotel på Kiribati er et hotel uden rotter," havde vi fået at vide af en udenlandsk hjælpearbejder, vi mødte i lufthavnen.

Marys Motel var bestemt ikke noget godt hotel, uagtet at vi ikke så nogle rotter. En stejl og skæv gammel hjemmefusket trætrappe førte op til førstesalen, hvor vi fra svalegangen havde udsigt til havet på begge sider samt den sydlige del af skraldeøen. Myggegitteret foran vinduerne var faldet ned. Vinduerne var af persienntypen: Aflange glasplader der kunne køres op og ned og aldrig kunne lukkes ordentligt. Der var ikke noget varmt vand, og da jeg forsøgte at lukke vinduet for at se, om det var muligt at holde bare en lille brøkdæl af insekterne ude, faldt en af glassektionerne ned og smadredes på jorden bag hotellet. Ikke at man ville lægge mærke til det, for der lå såmænd skrald nok dernede i forvejen.

Værelset kostede næsten 500 kr. for en nat, hvilket selv herude midt i Stillehavet var et betragteligt beløb, især når man tog værelsets undseelige standard i betragtning. Børnene kostede 60

Udsigt fra én buia til en anden, Nordtarawa. En buia er, som det fremgår, en åben hytte på pæle. Disse buia'er er en del af Tabon Te Keekee Homestay.

kr. ekstra, fik vi at vide. Til trods for at vi herfor hverken fik ekstra senge eller morgenmad. Manageren var en lille firskåren mand, der lignede resultatet af et uheldigt samleje mellem en død maori og lille Hiawathi. "I får jo ekstra håndklæder og alting," sagde han opklarende og udleverede hele tre håndklæder på størrelse med vaskeklude.

"Er du turist?" spurgte Chris fra Canada og gloede på mig, som om jeg lige havde sagt, at jeg var en flamingo i en kulmine. "Men der kommer aldrig turister her. Faktisk," fortsatte han, "er I de første turister, jeg har set, i de ti år jeg har arbejdet her på øen."

Der var masser af udenlandske gæster på Marys. Hjælpearbejdere, klimaforskere og konsulenter der arbejdede for regeringen. Men altså ingen turister ...

"Der er ingen smil, som dem du ser i Kiribati. Hvert smil synes at sige: 'Hvor heldigt at vi deler dette øjeblik.'"

Kiribati er det første land, jeg har besøgt, der ikke findes i nogen Lonely Planet-guidebog. Faktisk findes der slet ingen aktuelle guidebøger til Kiribati. Men på nettet havde jeg fundet den førnævnte antikvariske Moon-guide, som var skrevet, den gang nogen åbenbart stadig kæredes sig om landet. Og den oplyste altså, at der ikke var nogen smil som dem i Kiribati. Efter et par dage i Bairiki håbede vi snart at få den påstand efterprøvet. I guidebogen stod der også, at "landet næsten havde nok steder at se til, at man kunne lade, som om man havde noget at lave." Det var lidt af en overdrivelse. Ud over et par efterladte kanoner fra japanernes kamp mod de allierede i afslutningen af 2.

"I am going to the ocean," siger de lokale når de går ned for at besøge. Landets kloakker føres ud i havet, så alle andre på Kiribati ender også med at skide i havet.

Verdenskrig var der ingen turistattraktioner på Kiribati.

I am going to the ocean

Der var ikke andet at lave end at bade. En herlig svalende svømmetur i det turkisblå hav var lige, hvad vi alle trængte til. Problemet var bare, at stranden flød med affald, og havet lugtede af kloak. Længere nede ad stranden så jeg en lokal mand sætte sig i skovridderstilling i vandkanten. Med rædsel i sindet fiskede jeg mit kamera op og zoomede ind på 200 mm. Under hans røvballer lå en brun bunke af den slags, der hører hjemme et ganske andet sted end på en offentlig strand. Midt på stranden sad han og drejede en vase. "Så tror da fanden her lugter af lort," sagde jeg til Charlotte. Vi blev enige om at springe badningen over.

Vores antikvariske guide kendte kun alt for godt problematikken. De

Et ikke ualmindeligt syn i Bairiki hvor der ikke er meget andet at give sig til end at sove, spise og fiske.

lokale har et ordsprog for at gå på toilettet, stod der: *"I am going to the ocean,"* lød det.

Spildevandet fra øens kloakker ledes også ud i havet. Langt ude i havet. Men Tarawa er uheldigvis formet som en 50 km lang halvmåne, og næsten alle broerne mellem koraløerne er uden gennemstrømning. Så affald og spildevand ledes tilbage i bugten igen og skylles op på stranden. Med andre ord skider alle, der befinder sig på Kiribati, i havet. Om de så vil det eller ej.

Udflugt til Nordtarawa

Der lød et dumpt drøn, da kokosnødden borede sig ned i sandet, lige efter vi var stået ud af bilen. Vi var på ørundtur og på vej nordpå mod den lille udryggerkano, som udgjorde det for en færge til Nordtarawa. Thomas, en flink dansker der arbejdede for Verdensbanken, havde lånt os sin udlejningsbil. Om morgenen havde jeg sat ham af ved Finansministeriet, hvor han arbejdede. *"Måske vi skal parkere lidt længere væk fra kokospalmerne næste gang,"* sagde Charlotte, mens vi lamslæde gloede på den store nød der var faldet ned 20 meter oppefra og netop var landet få meter fra bilen og vores børn. I en fart smed vi ungerne ind i bilen og kørte videre.

Udryggerkanoen til Nordtarawa kostede 50 australske cents og lignede

noget fra et postkort. Ungerne elskede den. Den tog os med til en anden verden. En verden hvor tiden stod stille. Ingen veje, ingen biler, intet affald og næsten ingen mennesker. Formentlig var der rent nok til, at man sågar kunne bade. Yndlingsbeskæftigelsen for dem, der boede der, syntes dog at være at sove det meste af dagen. Man kunne bo i en *buia* på Tabon Te Keekee Homestay – en åben hytte med en surrealistisk smuk beliggenhed på pæle ude i lagunen. Hvis altså man havde lyst til at give 1.000 kr. per nat for at sove i en hytte uden vægge med delt toilet inde på land, tage bad i en spand saltvand og vente mellem en og to timer på alle måltider.

På afveje

Det var let at køre bil på Tarawa. Bortset fra satanistiske vejbump, der truede med at sende ethvert hurtigtgående fartøj på momentan førtidspension sammen med alle øens øvrige udrangerede bilvrag. Det var også let at finde vej. Der var kun én gennemgående vej og kun et enkelt lyssignal i hele landet (som helt umotiveret stod på en lige landevej). Vejen delte sig kun én gang, og hvor den delte sig, havde ingen ulejliget sig med at opsætte et skilt, der kunne oplyse undrende turister på bilferie (af hvilke der fuldt forståeligt kun kom få) om, i hvilken retning de

skulle bevæge sig. Vi kørte ligeud. Hvilket naturligvis skulle vise sig at være en fejl. Snart var vi på en ensporet grusvej, der bugtede sig ind og ud mellem kysten og primitive landsbyer.

"Tror sgu vi skulle have kørt den anden vej," nåede jeg lige at sige, inden vejen pludselig totalt ændrede karakter. Lamslæde gloede vi på den perfekte vej foran os. Bred som en fire-sporet motorvej, nydeligt asfalteret og uden synlige huller. Lang og lige. Det var satans. Efter at have kæmpet hele dagen med Kiribatis umulige veje var det oplagt, at der måtte være noget galt. *"Det er da løgn,"* sagde jeg, så da det endelig gik op for mig. *"Det der, det er sgu da et kontrolltårn!"* Ved siden af tårnet holdt en brandbil og et par *island hoppers*. Vi var kommet til at køre ind på landingsbanen.

Hunden i propellen

"Fire gange har vi sat hegn op," sagde Chris. Chris var fra Canada og ansvarlig for et internationalt bistandsprojekt, der havde til formål at modernisere den faldefærdige lufthavn.

"Men så snart vi har sat det op, piller folk det ned igen og bruger det til at lave bure til deres grise." Han rystede opgivende på hovedet. "This place really gets to you."

Forventningsfulde unger foran et af de to ugentlige fly. Kun ved selve lufthavnsbygningen er der hegn om landingsbanen.

KIRIBATI

Kiribati – navnet udtales KiriBAS – består af 33 atoller fordelt over et område på **3,5 millioner km²** (i areal er det større end Indien og halvt så stort som Australien). Forholdet mellem land og vand er **1:4.000**. Men selv om vandstanden stiger, vokser øerne, da korallerne formerer og udvider sig oven på havet. Kiribati er altså ikke ved at forsvinde. Kiribati har som medlemsland en fuldgyltig stemme i FN. Landet handler efter sigende denne stemme til bl.a. at stemme for lovgivningen af hvalfangst til gavn for Japan, som der eksporteres mange fisk til. Cirka halvdelen af Kiribatis **100.000 indbyggere** bor på hovedøen Tarawa, og Sydtarawa er efter sigende et af klodens fattigste og mest overbefolkede områder. Landet har i øvrigt ikke fået indført et system til opsamling af regnvand, så der er saltvand i hannerne.

UD & HJEM IGEN: Et såkaldt *Pacific Pass*, gyldigt i 60 dage, med Air Pacific kostede i 2012 ca. **5.000 kr.** og dækkede følgende destinationer t/r fra Fiji: Tonga, Samoa, Salomonøerne, Vanuatu, Kiribati (Tarawa og Juleøen). Så vidt vides er passet dog nu blevet afskaffet.

Fra mavebæltets dyb fik jeg fumlet nødrationen af australske dollars frem. "Der er ingen smil, som dem du ser i Kiribati," tænkte jeg. Men så igen: 80 AUD er trods alt en beskedent pris for at få lov til at forlade verdens måske værste land.

■ Jakob Øster har medlemsnr. 312 og var redaktør af *Globen* fra nr. 27 til 34 (år 2007-8) og gæsterektor på nr. 37. Han har besøgt 134 lande og 13 territorier. Læs mere om hans rejseoplevelser på www.jakoboester.dk.

Man kan sgu da ikke have en landingsbane uden hegn, tænkte jeg. En vildfaren bilist risikerer jo at ende sin fredelige søndagsudflugt med en Boeing i nakken. Løsningen på det lille problem var angiveligt at parkere enten en *truck* eller den lokale brandsprøjte (som i øvrigt angiveligt sjældent indeholdt vand), så tilkørselsvejen var spærret, når der kom fly. "Der kommer alligevel aldrig nogen turister, og de lokale har totalt styr på, hvornår ugens få fly lander," forklarede Chris.

"Så er det sgu værre med hundene," sagde Chris. Det var under et år siden, at en flok vildfarne gadekryds var løbet ind på landingsbanen, og en uheldig køter var blevet suget ind i propellen på et landende fly. Heldigvis kom ingen til skade, ud over vovsen, forstås, som havde spist sit sidste magre kødben og rodet i sin sidste bunke skrald. Men flyets propel blev slået skæv, og motoren måtte repareres for 300.000 bistanddollars. Ikke at det afholdt de lokale fra at stjæle også det hegn, der efterfølgende blev sat op. De har jo brug for deres grisebure. I 2011 – efter 11 år med uhæmmet fokus på luftfartssikkerhed – kunne en hund blive suget ind i en flymotor, fordi de lokale havde stjålet hegnet. *Only in Kiribati*.

Afsked med Kiribati

Der gik kun to fly om ugen ud af landet. Flyet efter vores var aflyst. Chris sagde, det var, fordi man skulle reparere belægningen på landingsbanen, som de sidste par år havde været decideret farlig at benytte for jetfly. Betyrrende. Vi besluttede at tage i lufthavnen i god tid, så vi ikke risikerede at strande i

skraldeland en uge længere. Taxaen til lufthavnen delte vi med amerikanske Hannah. Hun var geologistuderende og havde været tre uger i landet og var mere end klar til at forlade dette helvedeshul og komme hjem. Jeg spurgte hende, hvad hun ville gøre, hvis vejen, der flere steder lå stort set i niveau med havets overflade, var oversvømmet. "Så går jeg," sagde hun. Der var 25 km til lufthavnen, og hun medbragte 40 kg stenprøver.

Afgangshallen i lufthavnen var et 40°C varmt skur. Der var ingen røntgenmaskine, så man fik gennemrodet sine sure underbukser ved håndkraft. Lufthavnsskatten udgjorde 20 AUD for alle passagerer, inklusive naturligvis små lyshårede børn på to og fem år. Det havde jeg lidt svært ved at forstå. Især fordi vi allerede havde betalt et hav af skatter og afgifter sammen med billetten. "Det dækker faciliteterne i lufthavnen," fik jeg at vide. 20 australske dollars for et håndskrevet boardingkort, en udendørs ventesal og en gennemrodning af underhylere. Jeg havde godt nok aussie-dollars på lommen, men dem havde jeg tænkt mig at gemme, til jeg skulle til Tuvalu. Man kunne ikke betale med kredittkort, der var ingen hæveautomat og ingen steder at veksle penge i lufthavnen. Hold da kæft, hvor var jeg træt af Kiribati.

"Men hvad så hvis man har brugt alle sine australske dollars, før man tog i lufthavnen?" forsøgte jeg mig.

"Så må du tage bussen ind til byen og veksle," tilbød den hjælpsomme lufthavnsskandame. "Eller også må du låne af en af de andre passagerer på flyet."